

Konference PREVON – dostupnost a kvalita programů prevence

Dne 20.4.2023 se zúčastnili zástupci Krajské hygienické stanice Plzeňského kraje se sídlem v Plzni (dále jen KHS) 6. konference PREVON, která se konala v Praze, a týkala se současnosti a budoucnosti screeningových programů v ČR. Konferenci pořádalo Národní screeningové centrum Praha (dále jen NSC), které je organizační jednotkou Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR) a jehož hlavním cílem je vybudování metodického a personálního zázemí pro zavádění, realizaci a hodnocení screeningových programů v ČR.

Mezi účastníky konference zavítal i ministr zdravotnictví prof. Vlastimil Válek. Ten ve svém úvodním slově vyzdvihl nutnost posílení prevence ve zdravotnictví a zvýšení účasti obyvatel ČR na screeningových programech (ať už stávajících nebo nově připravovaných), neboť se jedná o nejlevnější způsob předcházení onemocnění či včasné léčby, a tím ve zdravotnickém systému pak může zůstat dostatek prostředků na léčbu vzácných a velmi nákladných onemocnění. Do budoucna je nutno se zaměřit na posílení prevence a screeningu, musí se posílit role pojišťoven a jejich odpovědnost za naplnění screeningu, měly by se dále rozšiřovat screeningové programy, a to nejen u nádorových onemocnění, důležitá je rovněž kontrola screeningových pracovišť pro zachování kvality (přístrojové vybavení i hodnocení výsledků). Komise pro přípravu nových screeningových programů připravuje programy karcinomu prostaty, aneurysma abdominální břišní aorty, sledování poruch štítné žlázy u těhotných žen. Závěrem pan ministr zdůraznil, že prevence, screening a maximální úsilí, jak ekonomické, tak tlak pojišťoven, je naprosto zásadní věc, která může umožnit to, že stárnoucí populace bude stárnout ve vyšším zdraví, a která může umožnit to, že budeme mít finanční prostředky na personalizovanou medicínu. Ta bude narůstat a může umožnit to, že budeme mít také dostatek finančních prostředků na léčbu vzácných onemocnění. Dalšími cestami může být rezignace na kvalitu zdravotní péče nebo dramatické zvyšování daní. Měli bychom si vybrat cestu prevence, screeningu, bonifikace spolupracujících občanů a hlídání kvality.

Ředitel ÚZIS ČR prof. Ladislav Dušek hovořil o strategii otevírání dat v oblasti prevence a veřejného zdraví. Motivací k uskutečnění konference byly následující skutečnosti: 1) demografické stárnutí populace a narůstající nemocnost, 2) rozšiřující se spektrum preventivních programů, 3) zvyšující se dostupnost komplexních dat, 4) role a význam samospráv. Prevence vážných onemocnění je jedním z nejúčinnějších nástrojů, jak očekávatelné eskalaci zdravotních problémů předejít. Objem zdravotnických dat neustále narůstá a v rámci zkušeností s onemocněním Covid se ukázalo, že krajské samosprávy (v případě Covid krajské krizové štáby) potřebují data ke své činnosti. Ze statistické predikce prevalence vybraných chorob do r. 2030 vyplývá, že např. u onemocnění diabetes naroste počet nemocných za 10 let (od r. 2020) o 20%, u zhoubných nádorů je to 18%, u Alzheimerovy choroby a dalších demencí je to 115%. Toto tempo nárůstu se udrží i v dalším desetiletí, a z toho jasně vyplývá, že včasný záchyt je nezbytný. V ČR máme zavedeny preventivní programy zhoubných nádorů tlustého střeva a konečníku a prsu (jedná se o plně preventabilní nádory). Pokud se v rámci prevence zachytí nádor tlustého střeva ve stadiu 1, potom je 5 leté relativní přežití 90%, v případě záchytu ve stadiu 3 je to 55% a ve stadiu 4 již jenom 12%. U provedených preventivních prohlídek je bohužel cca 45% záchytů už ve stadiu 3 a 4. U nádoru prsu při záchytu ve stadiu 1 je 5 leté relativní přežití téměř 100%, při záchytu ve stadiu 4 je to 20%. Tato data se musí dostat k samosprávám a státní správě na úrovni obcí s rozšířenou působností, ty mohou udělat hodně pro propagaci preventivních programů a mohou vyvíjet tlak na zdravotní pojišťovny, aby zlepšily dostupnost.

Proto vznikl nový Národní zdravotnický informační systém (NZIS, www.nzis.cz), kam jsou vkládána kompletní data z evidence zdravotních pojišťoven, data hospitalizací a úplná data preventivních programů. Plánování prevence je v ČR poněkud problematické, neboť se projevuje současný i budoucí nedostatek praktických lékařů pro dospělé i praktických lékařů pro děti a dorost.

Dr. Martin Komenda představil Strategii zpřístupňování dat. Upozornil na existenci Národního zdravotnického informačního portálu (NZIP, www.nzip.cz). Na tomto portálu by zájemci měli hledat informace o zdraví, měl by být hlavním informačním zdrojem o zdraví a zdravotnickém systému v ČR, je založen na jednoduchosti a srozumitelnosti pro všechny. Bude rovněž podporou pro zvýšení zdravotní gramotnosti populace. Portál je založen na jednosti, srozumitelnosti, udržitelnosti, indexaci a garanci. Portál obsahuje mapu zdravotní péče, životní situace, prevenci a zdravý životní styl, informace o nemocech, doporučené weby, rejstřík pojmů. Nově zde přibude datové zpravodajství NZIP, a to pro různé cílové skupiny jako je široká veřejnost, poučená/odborná veřejnost, datový expert. V systému budou správná, garantovaná, validní data.

V dalších příspěvcích byly sděleny informace o stávajících i nově připravovaných preventivních programech, o postavení krajů a jejich efektivní roli v prevenci, o roli praktického lékaře v prevenci, screeningu a očkování, o přípravě nové centrální evidence očkování s podporou praktických lékařů pro kraje, a další.